

BÁTHORY BÉLA

Újpalotai Baráti Kör

Már tizenkét éve laktunk Újpalotán, amikor 1983 júniusában plakátok jelentek meg a Zsókovári és Páskomliget utcák környékén. Ezekon bizonyos szervezők arról tudósítottak, hogy június 2-án (csütörtökön) délután hatkor az MSZMP Zsókovári u. 15. szám alatti körzeti pártelvélyiségében alakuló ülést tart az Újpalotaiak Baráti Köre Városvédő Egyesület.

Feleségem egyhónapos külföldi nyelvyakorlaton lévén szabadidőm volt elég, s úgy gondoltam, hogy nagy baj nem történhet, ha benézek erre az összejövetelre. Meg aztán érdekelt is, kik ezek és mit akarnak. Ráday Mihály városvédő műsorát ugyanis nagyon szerettem, s nagy hiányát éreztem egy ilyen jellegű egyesületnek a kerületünkben is.

Fél hatra ott voltam, de már majdnem tele volt az egybenyitott nagyterem. Sok lakótelepi és rákospalotai ismerőst láttam a jelenlevők között, csak az volt furcsa, hogy szinte mind a terem egyik felében ültek, s szinte mind a kerületi tanács osztályainak (építési, lakás, művelődési, népművelési, műszaki, adócsoporthoz, gondnokság stb.) dolgozói voltak, minden osztályról négy-öt fő, valamint számos újpalotai és rákospalotai pedagógus. Személyesen képviseltette magát a Hazafias Népfront titkári szinten, a Tanács VB elnökhelyettesi szinten, de a kerületi úttörőszövetség, a Vöröskereszt és a Magyar Nőszövetség helyi vezetősége is. Onnan tudtam ilyen pontosan, hogy kik ők, mivel születésem óta a kerületben élek, és így sokukat gyerekkorom óta személyesen ismertem. Fegyelmestülten ültek, s várahoztak. A terem másik felében újpalotai lakosok foglaltak helyet. Közülük szintén sokat ismertem, főleg látásból, de például Padisák Mihályt (a Magyar Rádió levelesládájából jól ismert Mis-

ka bácsit) lakásszövetkezeti kapcsolat alapján is. Kezdesre a terem szinte zsúfolásig megtelt.

Hat óra után pár perccel a szervezők nevében dr. Varsányi Gyula rádióriporter üdvözölte a megjelenteket, és kérte hozzájárulásukat, hogy az összejövetelről hangfelvétel készülhessen – amit meg is kapott.

Gyula ezután mintegy tizenöt percben előadta azt a programot, amit a szervezők körülbelül egyéves előzetes közvélemény kutatás során állítottak össze, s amely az újjalotai városrész legégetőbb problémáira volt hivatva megoldást keresni. Szerepelt ebben a köztéri vécé felállításától kezdve a kerület rossz egészségügyi és kulturális ellátásának, rendezetlenségének, elhanyagoltságának megszüntetésén át a posta- és könyvtárhiány felszámolásáig mindenféle. Főleg a kerületrész kulturális ellátottságának hiányát emlegette, amin a Szabadidő Központ öt lelkes dolgozója próbál segíteni szívvél-lélekkel, ám – természetesen – kevesek ehhez. A program felvázolása után több újjalotai lakos kért szót. Bevallották, hogy ők is ezekre a problémákra keresnek megoldást, s örültek a kezdeményezésnek.

A kerületi tanács elnökhelyettese bevezető mondataiban lelkendezve üdvözölte az ötletet: „Látszik, hogy fiatal, lelkes értelmiségiek, népművelők, újjalotai lokálpatrióták dolgozták ki”. Az elismerő szavak többszöri megerősítése után kijelentette, nem mellesleg, hogy a kerületi tanácsnak ugyanezekre a problémákra részletesen kidolgozott terve, programja és végrehajtási utasítása van: „Így ez a zseniális kezdeményezés feleslegessé vált, az elvtársak dolgozzanak tovább nyugodtan, ki-ki a maga munkahelyén. A kerületi tanács mindezen problémákat, sőt még ennél többet is meg fog oldani.”

Néhány újjalotai lakos felvetette, hogy ők immár tíz-tizenkét éve élnek Újjalotán, s nem értik, hogy ha a tanácsnak mindenre van megoldása, akkor miért titkolta eddig. Őket erősítette meg a népszerű Padisák Mihály is, a maga megnyerő, csöndes, halk, de határozott stílusában – főleg a kerületrész alvóváros jellegét, kulturális ellátatlanságát hangsúlyozta. A Hazafias Népfront művészlelkű kerületi titkára elmondta, hogy „mindezen problémákkal a Hazafias Népfront is egyetért, és a tanáccsal vállalva munkálkodik a megoldásokon.” Végül javasolta: „A fiatal, lelkes szervezők energiáikat saját munkahelyükön kamatoztassák, felvirágoztatva a kerületrész és hazánk kulturális életét. Ez, elvtársak, zseniális, de itt vagyunk mi, megoldjuk a problémákat!” – mondta halkán, de nyomtatékosan.

Varsányi Gyula nagy önfegyelmet tanúsítva megkérte a felszólalókat az újjalotai lakosok nevében, hogy az általános tézisek helyett konkrétumokat vezessenek elő. Ekkor fakadt ki a mögöttem ülő egykori tanácselnök, az elhangzottak feletti nemes felháborodásában: „Menj te onnan, fiam, a p...ba!” Kénytelen voltam hátraszólni: „Elnök elvtárs, ez nem illik az ön szájába.” Mire ő mérgesen: „A Varsányi nem egyeztetett a tanácselnökkel!” A nem igazán kulturáltnak nevezhető kiszólás után kezdtek az indulatok elszabadulni.

Tíz óra tájban hangzott el végre Varsányi Gyula felszólítása: „Aki nem akarja az egyesület megalakulását, az nyugodtan hagyja el a helyiséget. Az 1970-es egyesülési törvény értelmében tíz magyar állampolgár saját kezű aláírásával ellátott akarata meg tudja valósítani az egyesület létrejöttét. Mi csupán konszenzust szerettünk volna a helyi vezetéssel. Ha ez nem megy, akkor nélkülük fogjuk a törvény adta lehetőségek között megalakítani az egyesületet.” Erre már nem volt mit válaszolni az ellenkezőknek, s lassacskán mindannyian szétszéledtünk.

Néhányan, még késő éjszakáig beszélgettünk, vitatkoztunk a pártház előtti járdán, olykor felerősödő hangerővel; a történeteken meg a világ folyásán, amikor a szemben lévő tízemeletes sorházból egyre dühösebb hangok szólítottak fel minket (is) a mielőbbi távozásra.

Ezzel az összejövettel egy közel egyéves küzdelem kezdődött el. A helyi hatalom hangfelvételeket, jegyzőkönyveket tüntetett el, munkahelyi felelősségre vonásokat alkalmazott stb., hogy megakadályozzák az egyesület megalakulását. A szervezők sem hagyták magukat, és az akkor már erősödő reformtörekvések szószólóinak, például Pozsgay Imrének (a Hazafias Népfront főtákará), Schmidt Péter alkotmányjogásznak, Mihancsik Zsófia rádióriporternek, Nógrádi Gábor újságírónak, a Mozgó Világ, az Új Írás és az Új Tükör című lapoknak erkölcsi támogatását kérték, amit – most már összeforrott, céltudatos csapatként – meg is kaptak.

Ez alatt az egy év alatt kompromisszumok is születtek. Végül 1984. május 10-én nem városvédő, hanem közművelődési céllal alakult meg egyesületünk. A helyi hatalomnak még egy le nem írt, ámde informálisan közölt feltétele volt: a „forrófejű fiatalok” helyett egy lehetőleg kerületi őslakos párton kívüli legyen az egyesület vezetője. Úgy tűnik, hogy ennek a kritériumnak mind a szervezők, mind a jelenlevő, alakuló tagság, valamint a helyi hatalom szemében én feleltem meg legjobban. Így lettem, és vagyok a mai napig is, elnöke az Újjalotaiak Baráti Körének.

Az egyesületek létrehozása akkoriban nehéz volt. Gyakorlatilag a fővárosi tanács és Szépvölgyi Zoltán támogatásával alakult meg Ráday Mihály városvédő egyesülete. Rajtuk kívül csak egy nagyon zűrös körülmények között, 1981-ben megalakult pesterzsébeti egyesületről tudunk.

Az Újpalotai Baráti Kör célja a kerület kulturális életének bővítése volt. Ezt a Társalgó estek című, minden pénteken megrendezett vitaestjeinkkel próbáltuk elérni, amelynek helyszíne kezdetben a Zsókavár utcai pártházban, utána az Öregek Napközi Otthonában volt. A rendezvényekre húsz év alatt számos neves embert hívtunk meg: Kosáry Domokos, Szakály Ferenc, Salamon Konrád, Szabó Miklós és Krausz Tamás történész; Makovecz Imre és Csete György építész; Rózsa György zeneszerző, Schlett István politológus; Pozsgay Imre, Hegedűs András és Csizmadia Imre politikus; Liska Tibor, Petschnig Mária Zita és Kopátsy Sándor közgazdász; Ferge Zsuzsa szociológus; Andor Mihály pedagógia-tudós; Popper Péter pszichológus; Fekete Sándor író, Verebély Imre közigazgatási főhivatalnok, Halmai Gábor és Schmidt Péter alkotmányjogászok, dr. Garamvölgyi László (az ORFK szóvivője), Balczó András, Mezei György és ifj. Schirilla György sportolók, Vitray Tamás, Bánó András, Máté Krisztina, Bárdos András, Szenes Andrea és Horváth Ádám televíziós személyiségek; Csűrös Karola és Palócz László színész; Jancsó Miklós, Sándor Pál, Kósa Ferenc, Török Ferenc, Pálfi György, Fazekas Csaba és Antal Nimród filmrendezők... és még legalább kétszáz más ember.

Olyanok is előadtak, akiknek személye nem volt kívánatos, és elég sokan voltak ilyenek. Pozsgay Imre éjfélig velünk volt, a mintegy kétszázötven hallgatója zsúfolásig megtöltötte a termet – még kint, az utcán is álltak. Utána megkaptuk a beosztásunkat: „Micsoda dolog az, hogy a pártbizottságnak nem szólunk”. Kitolások is történtek! Egy kis borsodi falu káplánját, Mocsári Csabát meghívtuk a pártházba tervezett előadásunkra. Fél órával az előadás előtt telefonálnak nekem a pártbizottságról, hogy ott nem lehet megtartani az előadást. Megoldottuk a helyzetet, találtunk a Zsókavár utca 45-ben egy lakóklubot, ahová befogadtak minket – nyolcvan ember előtt megvolt az előadás... Így zajlott ez akkoriban.

A kezdeteknél egzisztenciális gondok is voltak a dolgokból. Egyik tagunkat, Varsányi Gyula rádióriportert a XV. kerületi pártbizottság feljelentette a rádió pártbizottságánál, hogy az újpalotai városrészben államellenes, a Magyar Népköztársaság megdöntésére irányuló tevékenységet folytat. Komoly vád volt ez 1983-ban, ezért még 1963-ban fel is akasz-

tottak embereket. A rádió pártbizottságával szerencsénk volt. Negyed-órás tárgyalás után hoztak egy határozatot: „Varsányi Gyula rádióriporter, az MSZMP rádiós alapszervezetének tagja pártfeladatnak kapja, hogy szabadidejében alapítsa meg az egyesületet”.

Néhány év múltán változott egyesületünk megítélése, amelyet az alábbi dokumentum jól érzékeltet. (Megjegyzés: a forrást helyesírási hibáinak javítása nélkül közöljük – a szerk.)

*Magyar Szocialista Munkáspárt
XV. ker. Bizottsága
Eötvös u. 8.*

*Budapest, 1989. jun. 6.
PB/11/BMné
Készült: 1+60 pld-ban
Látta: Gyurcsánszky János
PB-titkár*

Az MszMP XV. kerületi Bizottságának állásfoglalása kapcsolatának rendezéséről az Újpalotaiak Baráti Köre és Közművelődési Egyesületével

A Pártbizottság a kerületi Pártértekezlet határozata értelmében széleskörű és előrevívő kapcsolatra törekszik minden szervezettel, mozgalommal, egyesülettel. Érdekelt abban, hogy hosszú távon együttműködjön az Újpalotaiak Baráti Körével, amely számottevő és eredményes szerepet tölt be működési területén. A Pártbizottság vezetése az egyesület megalakulásakor helytelenül, hibásan járt el amikor a kezdeményezést nem karolta fel, létrejöttét ellenzéki, ellenzékieskedő törekvésnek tartotta. Ezzel politikai kárt okozott a pártmozgalomnak és az egyesületnek is. Az elmúlt évek igazolták, hogy a baráti kör tevékenysége pozitív, programjai lakossági igényeket elégitenek ki. Ezt a véleményt erősítik az egyesületben dolgozó párttagjaink tapasztalata is. A kerületi Pártbizottság és az Egyesület vezetői megállapodtak a hosszabb távu együttműködésben, a kapcsolatok kiszélesítésében. Ezzel a testület egyetért és támogatja. Együttal felkéri a pártszervezeteket, a kommunistákat, hogy a köz érdekeinek megfelelően támogassák az egyesület törekvéseit, munkáját. A Pártbizottság állásfoglalását ismerjék meg a pártszervezetek, a baráti kör tagjai, az érdeklődő nyilvánosság.

MszMP XV. ker. Bizottság (pecsét)

A rendszerváltás idején egyesületünk indult a helyhatósági választásokon és az országban egyedülállóan, civil szervezetünknek, az Újpalotai Baráti Körnek sikerült egy képviselőt bejuttatnia a kerületi képviselő tes-

tületbe. Ez egy nagyon-nagy dolog volt, máshol az országban nem volt rá példa. Képviselőnknek azonban a hatvantagú egyesületünk nem tudott akkorá háttérrel adni, mint az országos szintű politikai pártok, másoknak.

Egyesületünk 1989-ben alapított egy újságot, amely Toronyhír néven jelent meg. Hatezer példányban adtuk ki, gyerekek terjesztették. Jól működött a dolog, akkor még nem volt a kerületnek más újságja. Létrehoztunk erre a célra egy alapítványt, amely már tudott pályázni is. Történtek kísérletek az újság bekebelezésére. Az MSZMP kerületi bizottsága felajánlotta segítségét, de mi nem akartuk elkötelezni magunkat egyetlen párt felé sem. Ezt rossz néven vették! Az újság azonban folyamatosan működött. Két éve a nyomdaköltségek miatt megszűnt a nyomtatott, hagyományos megjelenése, azóta csak on-line formában olvasható az interneten.

Tagsági létszámunk folyamatosan 50–60 fő között volt, de a húsz év alatt mintegy 500–600 ember fordult meg nálunk. Sokan meghaltak, kiléptek, elköltöztek. Nagyon büszkék vagyunk a lakossági fórumainkra. A rendszerváltás kicsit megroppantotta az egyesületet, sokan átmentek a folyamatosan alakuló pártokba, az idő is elszállt felettünk, s nagy eredményeket már nem tudunk elérni, tagságunkat sem tudtuk bővíteni. Szomszédunknak, a pestújrhelyi Pátria Egyesületnek például 160 tagja van. Ebben lehet, hogy mi is hibásak vagyunk, de lehet, hogy a lakótelepi lét következménye. Jelenleg 48 tagja van az egyesületünknek. Egyre ritkábban szervezünk lakossági fórumot, inkább a kulturális tevékenységünk lett meghatározó. Az előadóesteket folytatjuk, kirándulásokra járunk, többnapos erdélyi vagy felvidéki túrákra – nemrég voltunk például Kassán. Régen is, most is sok bált szervezünk: Erzsébet-bált, Katalin-bált, szilveszteri bált, tavaszi bált... A többi, kerületi civil szervezettel együtt igyekszünk érvényesíteni az Európai Unióban megszokott civil jogokat a helyi önkormányzatiságban. Nemrég a másik két kerületrészt, Rákospalota és Pestújrhely két érdekvédő egyesületével együtt, mi, mint újjalotai civil szervezet, népszavazást kezdeményeztünk az un. Észak-Pesti Kórház (volt szovjet kórház) – idén a főváros és a kerület tulajdonába került – köztulajdonban tartása és egészségügyi, valamint szociális intézményi célú felhasználása érdekében. Az utcákon gyűjtöttünk a többiekkel együtt több mint hétezer aláírást. Az együtt-cselekvésben látunk komoly perspektívát, ha ez még kissé járatlan út is számunkra, de ez a jövő, az biztos.

